

ПОЛИТИКАТА НА ЯПОНИЯ КЪМ РЕПУБЛИКА КОРЕЯ И НОРМАЛИЗИРАНЕТО НА ОТНОШЕНИЯТА ИМ ПРЕЗ 1965 Г.

Боряна Митева

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Резюме. След Втората световна война Япония и Република Корея са включени в Западния военнополитически и икономически лагер чрез договорите си със САЩ, но двете държави не успяват да урегулират двустранните си отношения до 1965 г. Това се дължи на множеството японо-корейски проблеми от края на XIX и първата половина на XX в. В началото на 60-те години се появяват фактори, благоприятстващи японо-южнокорейското сближение. През 1965 г., след дългогодишни преговори, Япония и Република Корея подписват Базов договор за отношенията си, както и редица споразумения относно собствеността и претенциите си, статута на корейското население в Япония, сътрудничеството в областта на търговията, културата и риболова. Въпреки различните интерпретации на някои клаузи от договора и опозицията в двете страни това е значим успех за японската дипломация през 60-те години. Япония успява да възстанови дипломатическите си отношения с Република Корея, да уреди множество въпроси от взаимен интерес и да установи ефективно икономическо сътрудничество с корейското правителство, превръщайки се в един от най-значимите икономически партньори за Южна Корея.

Keywords: Japan's foreign policy, Japan-ROK relations, Japan-ROK normalization

Географската близост определя непрестанното историческо и културно взаимодействие между Япония и Корея, но въпреки естествената им обвързаност двустранните им отношения са изпълнени с напрежение и негативизъм. Корейският полуостров за дълъг период от време представлява поле за спорове между великите сили в Източна Азия, към които в края на XIX и началото на XX в. се причислява и Япония¹⁾ (Gilliland, 1920; Hulbert, 1920). След насилственото „отваряне“ на Япония овладяването на Корея се превръща в нейна основна външнополитическа цел, която се осъществява последователно и успешно. След победите на Япония в Китайско-японската (1884–1885 г.) и Руско-японската война (1904–1905 г.) японското влияние и интереси на полуострова са признати и от господстващите в международните отношения велики сили²⁾.

С подписването на Протокол (23 февруари 1904 г.) и Споразумение между Япония и Корея (22 август 1904 г.) зависимостта на корейците от японското правителство е потвърдена официално, а с Договора за анексия (29 август 1910 г.) Япония окончателно присвоява Корея и слага край на държавния ѝ суверенитет (Oda, 1967: 35–36). Агресивната окупационна политика и насилствената денационализация³⁾ на японското правителство оставят трайни мрачни спомени в националното самосъзнание на корейците и се превръщат в основно препятствие за установяването на добросъседски отношения (Kimura, 1995).

Японската окупация в Корея приключва с края на Втората световна война, но съдбата на двете азиатски държави за дълъг период от време остава зависима от волята и интересите на победителите. Противоречията между силите от Антихитлеристката коалиция и промяната в баланса на силите в следвоенния период значително променят първоначалните намерения на победителите относно бъдещето на Япония и Корея. Независимостта на Корея, обявена в декларациите от Кайро (27 ноември 1943 г.) и от Потсдам (2 август 1945 г.), действително се осъществява, но не в предвидените параметри. Сблъсъкът между САЩ и СССР още в началото на Студената война (1946–1947 г.) се отразява пряко върху съдбата на Корейския полуостров, където през 1948 г. се създават две корейски държави⁴⁾. Подобно на Япония⁵⁾ Република Корея е инкорпорирана в американската външнополитическа стратегия⁶⁾ за обединение на демократичните държави срещу комунистическата заплаха в лицето на СССР, КНР и КНДР⁷⁾. Напрежението на полуострова в началото на 50-те години прераства в т.нар. Корейска война (1950–1953)⁸⁾, която слага край на надеждите за мирно обединение на двете корейски държави и утвърждава разделението на корейския народ.

В средата на 50-те години статуквото в Източна Азия е потвърдено, а САЩ и СССР разполагат с подкрепата на своите основни съюзници – съответно КНР и КНДР от едната страна и Република Корея и Япония от другата. Въпреки че са част от един военнополитически и икономически блок чрез сътрудничеството със САЩ, отношенията между Япония и Южна Корея остават дълго време неурегулирани и изпълнени с напрежение. Независимо че са подложени на обща комунистическа заплаха и на натиск от страна на САЩ за сближение, двете държави не успяват да подпишат мирен договор за уреждане на спорните въпроси до 1965 г.⁹⁾ Сложната обстановка в Източна Азия, множеството противоречия и взаимното чувство на неприязън превръщат преговорите в продължителен и тежък процес и пречат на успешния им край.

Един от основните проблеми, възпрепятстващи урегулирането на японо-южнокорейските отношения, са взаимните им претенции. Японското правителство държи да бъде компенсирано за японската държавна и частна собственост, която е създадена в Корея по време на окупационния период. В своята „Първоначална политика за Япония“ (22 септември 1945 г.) американското управление уточнява, че японската собственост и права ще бъдат предадени на окупационните

власти. По-късно, през декември 1945 г., според директива на американските войски в Корея японската собственост преминава под управлението на американското военно правителство в Корея. След обявяване на независимостта на Република Корея е подписана обща американско-корейска конвенция (11 септември 1948 г.), с която японската собственост се предава на новото южнокорейско правителство. Член 4 (b) от договора от Сан Франсиско постановява, че Япония признава прехвърлянето на собствеността, направено чрез директиви на американското военно управление. Позовавайки се на тези документи, правителството на Сингман Ри отказва да приеме японските претенции за компенсация, като смята, че Япония официално се е отказала от тях. Японските управляващи обаче настояват, че тези документи не регламентират конфискация, а временно управление на имуществото и не посочват собственика (Oda, 1967: 43-44; Dionisopoulos, 1957: 62). Южна Корея, от своя страна, също претендира за репарации от Втората световна война и за компенсация заради щетите, нанесени по време на японската окупация. Претенциите възлизат на 800 млн. долара. Япония отказва да признае вината си¹⁰) и предлага сума, не по-голяма от 20 млн. долара, която да не бъде изплащана под формата на репарации, а като икономическа помощ (Oda, 1967: 45-46; Colbert, 1986: 276-277). И двете държави отказват да подпишат договор, докато не бъдат отменени тези претенции.

Корейците на японска територия са друг основен проблем в двустранните отношения (Colbert, 1986: 277-278). Непосредствено след войната корейците в Япония са около 2 млн. души, но до края на март 1946 г. са репатрирани около 1 милион и 300 хил. от тях. Южнокорейското правителство настоява статутът на корейското население да бъде уреден в най-скоро време, като му бъдат предоставени равни граждански права. Освен това важно условие, поставено пред японските власти, е да бъде ограничена пропагандата от страна на КНДР сред корейците в Япония от страна на Федерацията на корейските граждани в Япония (在日朝鮮人総連合会 Дзайничи Ч:сенджин Со:ренго:кай), представляваща правата на част от корейците в Япония¹¹) (Cho, 1967: 709; Ko, 1977: 36). Корейското население има нисък социален статус в Япония и властите се отнасят към него изключително негативно и подозрително (Dionisopoulos, 1957: 63). През април 1952 г. директорът на Бюрото за гражданските дела към японското министерство на правосъдието обявява, че корейците на японска територия могат да останат в страната, но губят гражданските си права. Докато Япония няма подписан мирен договор с Южна Корея, корейците в Япония се третират като хора без гражданство.

На 18 януари 1952 г. президентът Ри обявява създаването на т.нар. линия Ри (по-късно „линия на мира“). Тя разпростира южнокорейския суверенитет на 200 мили от корейските брегове. През декември 1954 г. е въведен и закон за запазване на риболовните ресурси в тази зона, който изисква от чужденците да искат разрешение за риболовна дейност (Oda, 1967: 51-52). Тези действия

пряко засягат японските рибари и ограничават риболовните ресурси на Япония. Между 1952 и 1964 г. са арестувани 232 японски граждани за преминаване през тази зона и 2784 японски рибари лежат в затвора от няколко месеца до година (Oda, 1967: 51–52). Япония не признава линията, като смята, че тя нарушава международното законодателство за свободно използване на морските ресурси. Японците настояват за изплащане на репарации за загубите, причинени от създаването на зоната, и искат освобождаване на японските граждани.

Въвеждането на „линията Ри“ е отражение на силния национализъм и антияпонизъм, характерен за правителството на Сингман Ри¹²⁾. Освен че не позволява урегулирането на отношенията с Япония за дълъг период, тази зона става повод за появата на териториален спор между двете държави. Става въпрос за два необитаеми острова, разположени на около 20 хил. мили от бреговете на Япония и Южна Корея (Dionisopoulos, 1957: 70–72; Oda, 1967: 55). След въвеждането на „линията Ри“ корейският суверенитет обхваща и островите. Япония остро протестира срещу корейското администриране на островите Такешима, които се смятат за част от японската територия¹³⁾, и настоява за уреждането на териториалния въпрос в мирния договор.

Един от най-съществените проблеми в двустранните отношения е наличието на две корейски държави (二つの朝鮮 Футацу но Чосен) и японската политика към КНДР (Colbert, 1986: 279–286; Ko, 1977). Правителството на Република Корея твърди, че е единствената легитимна власт в Корея и представител на целия корейски народ. Легитимността на южнокорейското правителство е официално призната от ООН, с което Япония се съгласява. Проблемът е, че правителството в Република Корея претендира, че представлява и двете корейски държави и правомощията му обхващат целия Корейски полуостров. Япония отказва да признае подобни правомощия, като настоява, че не може да бъде отречено наличието на друга власт на север от 38-я паралел, въпреки че няма дипломатически отношения с КНДР. Според Република Корея, след като е подписала мирния договор Япония, се е отказала от правото да признава Северна Корея, да подписва мирен договор или да установява дипломатически отношения с КНДР. Японското правителство обаче не смята така и иска да запази правото си да уреди въпросите от взаимен интерес с КНДР в подходящ момент. Изключително притеснителна за Република Корея е и политиката на Япония сейкей бунри (政経分離), според която официално призната е Южна Корея, докато Северна Корея – не, но Япония търгува и с двете държави едновременно¹⁴⁾ (Cho, 1967: 704). Южнокорейското правителство настоява Япония да спре икономическото си сътрудничество с КНДР, защото то подпомагало индустриалното и военното развитие на Северна Корея.

Трудностите в урегулирането на двустранните отношения се дължат и на взаимния негативизъм сред обществено-политическите среди. В Япония срещу подписването на мирен договор с Република Корея стои Японската социалистическа партия, която е една от най-силните в страната и разполага с немалка парламен-

тарна група и с влияние сред част от синдикалните организации (Baerwald, 1968). Напрежение предизвикват мненията на множество представители на останалите политически партии и дори от Либерално-демократическата партия, че правителството не трябва да прави големи компромиси с Република Корея. От друга страна, в Южна Корея силният негативизъм и антияпонските настроения са характерни не само за политическите кръгове, а и за обществените среди и особено за младото поколение, което протестира срещу подписването на мирен договор с Япония.

След тринадесетгодишни безплодни преговори при правителствата на Хатояма, Киши и Икеда Япония, в лицето на правителството на Сато, подписва мирен договор с Република Корея през 1965 г. Няколко фактора оказват влияние за успешното урегулиране на двустранните отношения. На първо място е смяната на управлението в Република Корея, довела до обрат в политиката спрямо Япония. Още през октомври 1960 г. правителството на Ри е свалено и властта е поета от ген. Пак Чон Хи, който отменя всички предходни преговори с Япония и поставя началото на нов, шести цикъл (Oda, 1967: 40). Основна цел на правителството на Пак е превръщането на Република Корея в индустриална държава, ориентирана към експорт и намаляване на корейската зависимост от САЩ (Дмитриевская, 1992: 10–11). Тези приоритети са заложили в първите два петгодишни плана за икономическото развитие на страната (1962–1966 г. и 1967–1971 г.) (Шипаев, 1981: 76–102). За да бъдат успешно реализирани обаче, Пак се нуждае от внос на готова продукция, технологии, валута и отпускане на изгодни заеми. Япония се оказва естествен партньор не само заради географската си близост, но и заради бързия си икономически растеж в първото следвоенно десетилетие. Освен това новите управляващи чувстват близост с Япония, тъй като повечето офицери в правителството са завършили военни академии в Япония и владеят японски език. Пак не само слага край на явния антияпонизъм, но се стреми към сътрудничество с Япония поради антиамериканските си чувства¹⁵⁾.

На второ място благоприятно въздействие върху японо-корейското сближаване оказва политиката на САЩ, с която и двете държави са в тясна военнополитическа и икономическа обвързаност. Въпреки че американската администрация не се ангажира пряко и открито в процеса на преговори между Япония и Южна Корея и не играе активна роля (Dionisopoulos, 1967: 74–75), преодоляването на противоречията между двете азиатски държави е жизненоважно за американската външнополитическа стратегия в АТР, в която те са основните американски съюзници. Изграждането на съюз между Япония и Република Корея ще доведе, от една страна, до създаването на антикомунистически блок в региона, а от друга страна – Япония ще подпомогне индустриалното и технологичното развитие на корейците. Това би позволило на САЩ да прехвърли част от военната и икономическата тежест върху своите партньори (Yi, 2002: 637). През 60-те години САЩ увеличават натиска си върху азиатските държави да изгладят противоречията си заради нараства-

щата заплаха в лицето на КНР, която се превръща в ядрена сила през 1964 г. Американците са притеснени и от японското икономическо сътрудничество с комунистическите държави и особено с КНР и се стреми да насочи японския интерес към Южна Корея (Yi, 2002: 637–648). Нарастващото напрежение във Виетнам също мотивира САЩ да подсили съюза на демократичните държави в АТР. Правителството на Пак вижда възможност в конфликта в Индокитай да издигне международния авторитет на страната, като изпрати корейски войски¹⁶⁾. САЩ поставя условие, че ще приеме корейски войници, ако бъдат урегулирани отношенията с Япония¹⁷⁾.

Благоприятно въздействие върху нормализирането на двустранните отношения оказва и търговско-финансовият интерес на японските бизнес кръгове към Южна Корея. Стремешът към икономическо сътрудничество започва да се проявява още при управлението на Синман Ри, когато през 1959 г. японски фирми като „Мицуи буссан“, „Мицуи шоджи“, „Сумитомо шоджи“ установяват контакти със свои колеги в Южна Корея (Шипаев, 1981: 39). Предварителните търговски отношения спомагат за взаимното опознаване, изучаването на корейските условия и възможности за икономическо сътрудничество и оказват натиск върху японското правителство за сближение с корейците. Контакти се осъществяват освен с частни компании и чрез правителствени икономически делегации в Република Корея, съставени от представители на държавната администрация, едрия бизнес, неправителствени организации и обединения¹⁸⁾. Нарасналият интерес на западноевропейските държави към Южна Корея в началото на 60-те години и страхът от конкуренция на корейския пазар стимулират японските икономически кръгове да институционализират контактите си с корейските си партньори още преди подписването на мирен договор (Шипаев, 1981: 44). Създават се двустранни организации, които улесняват общуването и реализират съвместните проекти. Такива са Японо-южнокорейската икономическа асоциация¹⁹⁾, Компанията за съдействие на корейската индустриализация²⁰⁾, Обществото за японо-южнокорейска дружба²¹⁾, Обединеното дружество на корейските търговски и индустриални фирми в Япония²²⁾. Японските икономически инициативи спомагат за успеха на двустранните преговори, подпомагат индустриализацията на Южна Корея и реализирането на първия петилетен план в периода 1962–1966 г.²³⁾ Вносът в Република Корея на комплектно оборудване, машини и транспортни средства, химически вещества, медикаменти, техническото сътрудничество и предоставянето на изгодни заеми превръщат Япония в икономически партньор от първостепенно значение за страната и предоставят възможност за реализация на износа на японските фирми²⁴⁾. Сериозното прокорейско лоби в лицето на бизнес организациите, търгуващи с Република Корея, както и по-значимата политическа подкрепа в ЛДП за министър-председателя Ейсаку Сато в сравнение с неговия предшественик Хаято Икеда стимулират японската дипломация към успешно приключване на преговорите с Южна Корея (Bae-ho, 1980: 1088).

Всички тези фактори допринасят за подписването на Базов договор за отношенията между Япония и Република Корея на 22 юни 1965 г. след седем кръга преговори (октомври 1951 г. и юни 1965 г.)²⁵⁾. Документът се състои от 6 члена, като половината от тях предизвикват противоречия и различни интерпретации (Oda, 1967: 40). Член 1 за установяване на дипломатически и консулски отношения, чл. 5 и 6 за търговско и въздушнотранспортно споразумение са договорени бързо и безпроблемно. Точки 2, 3 и 4 обаче водят до обществено-политическо недоволство и в двете държави²⁶⁾. Член 2 уточнява, че всички договори до 22 август 1910 г. (анексирането на Корея от Япония) са анулирани и невалидни. Южнокорейското правителство настоява договорите да се обявят за невалидни от влизането им в сила, което е критикувано от японска страна. Япония посочва, че Договорът за анексия е анулиран на 15 август 1948 г. с провъзгласяване на независимостта на Република Корея (Oda, 1967: 40).

Третата клауза от договора също получава различни интерпретации. Тя постановява, че правителството на Република Корея е единственото законно правителство в Корея, както е уточнено в резолюция 195 (III) на Общото събрание на ООН. Проблемът е, че южнокорейското правителство настоява този член да се тълкува в смисъл, че властта му се разпростира върху целия Корейски полуостров, което Япония отказва да признае. Япония смята, че не може да се отрече наличието и на друга власт на север от 38-я паралел, и не е съгласна да се откаже от правото си в бъдеще да урегулира отношенията си с КНДР. Затова японските преговарящи се съгласяват да приемат легитимността на Южна Корея, но според резолюцията на ООН, признаваща южнокорейската власт само на юг от 38-я паралел (Oda, 1967: 41; Cho, 1967: 705–708).

Член 4 от договора е посрещнат със сериозни притеснения в японското общество. Той уточнява, че „двете държави ще се водят от принципите на устава на ООН във взаимните си отношения и ще си сътрудничат на основата на тези принципи в насърчаване на общото им благо и интереси“. Проблемът е, че Република Корея тълкува този член от документа като ангажимент от страна на Япония при евентуален военен конфликт на полуострова Япония да участва с военни сили в мисия на ООН. Япония категорично отхвърля тази интерпретация, противоречаща както на конституционния ѝ отказ от война, така и на обществените настроения, и твърди, че се придържа към международното право и няма военно сътрудничество с Република Корея (Oda, 1967: 42–43).

Различните интерпретации предизвикват недоволството на основната опозиционна партия в Япония – ЯСП, която се опитва чрез дебати и процедури да забави и дори да предотврати ратификацията на договора (Baerwald, 1968). Против нормализирането на отношенията са и ЯКП, профсъюзите Сохьо (総評) и Дзенгакурэн (全学連), които смятат, че близките отношения с Република Корея ще възпрепятстват обединението на двете корейски държави (Cho, 1967: 720). В Южна Корея договорът е по-

срещнат с протести в обществото и сред опозиционните партии. Демонстрират и студентите, които смятат, че правителството на Пак е направило прекалено големи отстъпки пред Япония (Cho, 1967: 720). В крайна сметка договорът е ратифициран от корейския парламент през август 1965 г., а от японската диета през декември с.г.

След сключването на договора за нормализиране на отношенията Япония успява да преодолее и част от противоречията си с Република Корея с подписаните впоследствие двустранни споразумения. Въпросът за взаимните претенции за компенсации е разрешен със Споразумението за разрешаване на проблемите по собствеността и със Споразумението за икономическо сътрудничество от 22 юни 1965 г. Япония се отказва от претенции за компенсации на японската собственост, докато репарациите за Република Корея ще бъдат изплащани под формата на икономическо сътрудничество. Япония трябва да доставя продукти и услуги на Република Корея за период от десет години на стойност 300 млн. долара и да ѝ предостави кредити на стойност 200 млн. долара. Двете страни се съгласяват, че всички претенции са окончателно решени (Oda, 1967: 46–47). Япония обаче приема, че този въпрос остава нерешен с КНДР.

На същата дата е подписано и Споразумение за статута и третирането на гражданите на Република Корея в Япония. Япония дава право на постоянно местоживееене на гражданите на Република Корея, които живеят в страната отпреди 15 август 1945 г. или са родени от тази дата до пет години след подписването на споразумението. Гражданите, родени след това и ако са деца на граждани с постоянно местожителство, също получават такова право. Тези корейци получават право на защита на живота, здравеопазване, образование и притежаване на собственост и няма да бъдат екстрадирани, освен ако не са осъдени за престъпления. Корейците на територията на Япония, обявили своята принадлежност към КНДР, получават същите права, но според правителството те нямат националност и дипломатическа защита, тъй като Япония не е признала властите в Северна Корея (Oda, 1967: 48–51).

Подписано е още Споразумение за риболов, което установява риболовни зони на 20 мили от крайбрежията и създава обща регулаторна комисия по риболова за обсъждане на въпросите от взаимен интерес. „Линията Ри“ не се споменава в споразумението. Япония смята, че след като не е признала тази граница, няма нужда и да я отменя. Но Република Корея защитава „линията на мира“ и я смята за важна за националната си сигурност (Oda, 1967: 52–54). Това противоречие не успява да намери разрешение, което продължава териториалния спор за островите Такешима. Понастоящем те са под владението на Република Корея, а Япония продължава да изпраща протестни ноти и да защитава суверенитета си над тези територии (Oda, 1967: 54–55).

Последното споразумение между Япония и Република Корея се отнася до културното сътрудничество и до произведенията на изкуството. Япония се задължава в шестмесечен срок да върне на корейците произведенията, описани в списък в анекса към договора. Това са 176 керамични и каменни предмета и археологически находки, 163 книги и 20 статии, изнесени от Корея по време на японската окупация (Oda, 1967: 48).

Въпреки че териториалният спор остава нерешен, Япония успява да възстанови отношенията си с Република Корея и да урегулира редица въпроси, пречателни за взаимния диалог, без да прави значителни компромиси. Японската дипломатия защитава правото си на самостоятелна външна политика, изразена в поддържането на неофициални политически и най-вече на интензивни икономически връзки с всички страни (включително СССР, КНР и КНДР), като едновременно с това поддържа стабилен военнополитически съюз със САЩ и открит диалог с демократичните държави в АТР. Институционализирането на политическите и търговско-финансовите връзки и издигането на отношенията на държавно равнище става основа за развитието на взаимноизгодно икономическо сътрудничество между Япония и Южна Корея през следващите десетилетия²⁷⁾.

Урегулирането на двустранните отношения стимулира включването на повече японски фирми в търговията с Република Корея. Насърчавани и подкрепяни от държавата, японските бизнес среди успяват да преодолеят конкуренцията на своите западноевропейски и азиатски колеги и се превръщат в икономически партньор от първостепенно значение за Южна Корея. Тя става стабилен и перспективен пазар за японските износни стоки, които представляват предимно готова продукция за инфраструктурата, строежа на индустриални обекти, разработването на природни суровини. Това са сферите, в които инвестират японските компании в Южна Корея. Модернизирането, индустриализацията и технологичният напредък на корейската държава се осъществяват с помощта на японски капиталовложения, кредити, оборудване, научно-техническо сътрудничество²⁸⁾. С изключително бързи темпове се увеличават обемът на японския износ²⁹⁾, държавните заеми³⁰⁾, преките инвестиции³¹⁾ и безвъзмездната помощ³²⁾ за Република Корея (Bae-ho, 1980: 1090–1092; Yi, 2002: 657–657). Икономическото и научно-техническото сътрудничество само десетилетие след подписване на договора за основните отношения позволяват на Япония да стане най-важен търговски партньор на Република Корея, измествайки дори САЩ (Yi, 1977: 657).

Договорът между Япония и Република Корея е посрещнат със задоволство от САЩ, които се нуждаят от сътрудничество между своите основни съюзници в АТР, особено след началото на конфликта във Виетнам. Японското урегулиране на отношенията с Република Корея и тясното иконо-

мическо сътрудничество са посрещнати негативно от страна на КНДР, КНР и СССР. Подобно на Сеул Пхенян също се нуждае от японските икономически средства и се опитва да се възползва от японската сейкей бунри, за да увеличи търговията с Токио. Договорът с Южна Корея предизвиква опасенията на КНДР, че търговските ѝ отношения с Япония ще бъдат преустановени и че ще бъде възпрепятствано обединението на Корейския полуостров. Реакцията на Пекин също е остра. КНР заявява, че този договор представлява военен съюз между Токио, Сеул и Тайпе под лидерството на Вашингтон (Yi, 2002: 659). Освен политическите възражения на КНР, която през 60-те години увеличава търговията си с Япония, възползвайки се от японската икономическа дипломация, Китай има и икономически: че японското правителство ще пренасочи вниманието си към Сеул и ще загърби икономическото си сътрудничество с КНР³³). Реакцията на СССР също е негативна, но съветските заявления са по-сдържани и предпазливи. Москва смята, че Япония е била принудена от САЩ да подпише договора, за да подпомогне изграждането на военно-икономическия потенциал на Южна Корея (Yi, 2002: 660). Предпазливостта на Москва е предизвикана от съветските опити да се привлекат повече съюзници в АТР след разрастването на съветско-китайския конфликт и от желанието за ефективно и ползотворно сътрудничество с Япония, чийто интерес СССР се стреми да поддържа заради нуждата си от японските финансови средства, заеми, готова продукция и технологии.

Въпреки отрицателното отношение на социалистическите държави договорът за нормализиране на отношенията с Република Корея и допълнителните споразумения са изключителен успех за Япония през 60-те години. Токио разрешава редица въпроси от взаимен интерес и постига цялостно урегулиране на двустранните отношения (с изключение на териториалния спор). Взаимноизгодното икономическо и научно-техническо сътрудничество помага на Република Корея да се превърне в силен стратегически партньор на Япония в Източна Азия. Японската дипломация не само запазва военнополитическия си съюз със САЩ и потвърждава привързаността си към демократичните ценности, но чрез своята икономическа дипломация успява да поддържа ползотворни финансово-търговски контакти и с Пекин, Москва и Пхенян. Икономическата мощ и нарастващото политическо влияние на Токио в региона подтикват всички държави, независимо от своите политически и идеологически противоречия, да търсят сътрудничество с Япония. Гъвкавостта и добрият баланс във външната политика позволяват на Токио да осъществи националните си приоритети, един от които е урегулирането на отношенията с Република Корея, и да се превърне в съществен фактор за сигурността и баланса на силите в Източна Азия.

БЕЛЕЖКИ

1. През периода Токугава (1603–1868 г.) Япония остава изолирана заради държавната политика сакоку (鎖国). Законът забранява на японски граждани да напускат страната, както и на чужденци да навлизат и пребивават на японска територия. За първи път чрез Договора от Канагава (31 март 1854 г.) американският комодор Матю Пери принуждава Япония да се „отвори“ към света. Впоследствие Япония е принудена да подпише т. нар. неравноправни договори със САЩ, Великобритания, Русия, Франция и Холандия.
2. Със споразумението Тафт-Кацура (27 юли 1905 г.) САЩ признават правото на Япония да защити интересите си в Корея. С Договора от Портсмут (5 октомври 1905 г.) Русия също признава японското влияние на полуострова. (Oda, 1967: 36).
3. Според подписаните споразумения Япония поема административното управление на Корея чрез свой постоянен наместник, избран и назначаван от японския император. Тя поема и външнополитическите дела на корейската държава. След анексията на Корея японците не само използват всички природни и човешки ресурси, но и забраняват на корейците да изучават родния си език и ги задължават да подменят корейските си имена с японски. (Yi, 2002: 633–634; Oda, 1967: 35–36).
4. Въпреки заявените американско-съветски намерения за създаването на независима и обединена Корея, СССР отказва да подкрепи предложението на САЩ, одобрено от Общото събрание на ООН, за сформирание на Временна комисия, която да наблюдава изборите за Народно събрание и правителство. Комисията е допусната само на територията под контрола на американските войски. След изборите от 15 август 1948 г. се сформира правителство начело със Сингман Ри и е обявено създаването на Република Корея. В отговор на това на 25 август 1948 г. на територията, окупирана от съветските войски, е избран Върховен народен съвет и е създадена Корейска народнодемократична република. На 12 декември с.г. Общото събрание на ООН признава южнокорейското правителство за легитимен представител на корейския народ, а Корейският полуостров се оказва разделен по линията на 38-ия паралел. (Oda, 1967: 37–38).
5. След американска окупация (1945–1951 г.) с мирния договор от Сан Франсиско (8 септември 1951 г.) и Японо-американския договор за сигурност (1951 г.) Япония получава независимост и се превръща в основен съюзник на САЩ в Азиатско-тихоокеанския регион.
6. Република Корея подписва договор за взаимна отбрана със САЩ на 1 октомври 1953 г.
7. След победата на ККП в гражданската война в Китай (1949 г.) се създава Китайска народна република, която през 1950 г. подписва Договор за приятелство, сътрудничество и взаимопомощ със СССР. Гоминданът в лицето на Чан Кайши сформира правителство в Република Китай (Тайван), което подписва отбранителен договор със САЩ през 1954 г. КНДР остава в орбитата на КНР и СССР, като подписва отделни договори за приятелство, сътрудничество и взаимопомощ с тях през 1961 г.

8. Военният сблъсък се води между КНДР и КНР, подкрепяни неофициално от СССР, и обединените сили на ООН (предимно американски войски) и приключва през 1953 г. със споразумение за спиране на огъня.
9. Република Корея не участва в преговорите и в подписването на договора от Сан Франсиско.
10. Каничиро Кубота – един от преговарящите от Японския комитет за претенциите за собствеността, заявява през 1953 г., че японската окупация над Корея не само няма отрицателен ефект, а дори подпомага корейското развитие. Това изявление е изключителна обida за корейците и те отказват да преговарят, докато Кубота не се откаже от изявлението си и не поднесе извинения. (Dionisopoulos, 1957: 64).
11. В Япония от общо 580 хил. регистрирани корейци 280 хил. са заявили своята принадлежност към КНДР, а останалите – към Република Корея. Организацията, която представлява интересите на корейците с принадлежност към КНДР, е Чо:рен (Чо:рен Со:рен; Чо:со:рен). Организацията, която защитава правата на корейците с принадлежност към Република Корея, е Миндан. (Cho, 1967:709; Ko, 1977: 36).
12. Антияпонските чувства ясно се изразяват по време на Корейската война, когато японските продукти и специалисти, изпратени от американското правителство в подкрепа на Южна Корея, са връщани, а правителството на Ри отказва да приеме помощ от Япония. (Dionisopoulos, 1957: 72–73).
13. Японското правителство изпраща 32 протестни ноти до Република Корея, а през септември 1954 г. поставя проблема пред Международния съд, но корейското правителство отхвърля разрешаването на спора. (Oda, 1967: 55).
14. Благодарение на тази политика Япония увеличава търговския си оборот с КНДР. Японският внос от КНДР от 3,727 млн. дол. през 1960 г. нараства на 6,931 млн. дол. през 1965 г. Японският износ за КНДР от 3,874 млн. дол. през 1960 г. нараства на 8,310 млн. дол. през 1965 г. (Cho, 1967: 713).
15. САЩ също изпитват антипатия към Пак заради участието му в антиамериканските вълнения в периода 1945–1948 г. начело на корейските комунисти. (Дмитриевская, 1992:10–11).
16. ДА на МВнР, оп. 25, а.е. 2921, л. 1–6.
17. До 1966 г. Южна Корея изпраща 50 хил. войници във Виетнам. (Yi, 2002: 658).
18. Такива мисии са изпратени през 1961 г. и 1964 г. (Шипаев, 1981: 42–43; ДА на МВнР, Опис № 19, а.е. 892, л. 105).
19. Никкан кейдзай кекай начело с Когоро Уемура, в която участват 85 японски и 26 южнокорейски компании. (Шипаев, 1981: 45).
20. Кориан коге синко начело с Кохей Юкава (Шипаев, 1981: 45).
21. Начело с Нобукадзу Оно (Шипаев, 1981: 52).
22. ДА на МВнР, оп. 19, а.е. 892, л. 98.
23. Японското участие в първия южнокорейски план (1962–1966 г.) заема 29% от нужните чужди капиталовложения. За втория (1967–1971 г.) и третия

- (1972–1976 г.) план японското участие заема съответно 19,3% и 30%. (Вае-но, 1980: 1088–1089).
24. Основни японски фирми, участващи в търговията с Република Корея, са „Мицуи бусан“, „Марубени-Иида“, „Мицубиши шоджи“, „Сумитомо шоджи“, „Итогю шоджи“, „Ниппон коей“, „Хитачи сейсакусьо“, „Убе сода“, „Кинки сярьо“, „Фуджи дзюкогьо“, „Кобе сейкосьо“, „Кавасаки дзюкогьо“, „Ниссан джидо:ша“, „Хонда гикен когьо“ (Шипаев, 1981: 54–59).
 25. Договорът е подписан от Ецусабуро Шиина и Шиничи Такасуги за Япония и Тонг Уонг Ли и Донг Джо Ким за Република Корея.
 26. Treaty on Basic Relations between Japan and the Republic of Korea, „The World and Japan“ Database Project, Database of Japanese Politics and International Relations, Institute for Advanced Studies on Asia, University of Tokyo. www.ioc.u-tokyo.ac.jp
 27. Value of Japan Exports by Principal Country (Area) of Destination (1962–2004), Value of Japan Imports by Principal Country (Area) of Origin (1962–2004). Chapter 18 Foreign Trade, Balance of Payments and International Cooperation. Statistics Bureau, Director-general for Policy Planning (Statistical Standards) and Statistical Research and Training Institute. Ministry of Internal Affairs and Communications. www.stat.go.jp
 28. Южна Корея започва да следва японския икономически модел на развитие. Корейците са впечатлени от бързия икономически растеж, индустриализация, ефективното въвеждане и прилагане в производството на нови технологии, високите темпове на стокообмен на Япония и се стремят да следват японския пример. (Дмитриевская, 1992: 10).
 29. Японският експорт в Южна Корея е на стойност 167 млн. дол. през 1965 г., докато през 1974 г. той нараства на 2,6 млрд. дол. Обемът на южнокорейските стоки в Япония също се увеличава от 44 млн. дол. през 1965 г. на 1,4 млрд. дол. през 1974 г. (Дмитриевская, 1992: 9).
 30. За периода 1965–1974 г. Япония предоставя на Република Корея държавни заеми в размер на 648,8 млн. дол. (Дмитриевская, 1992: 8).
 31. Японските преки инвестиции в Република Корея в периода 1965–1974 г. са на стойност 355,4 млн. дол. (Дмитриевская, 1992: 8).
 32. Японската безвъзмездна помощ за Република Корея в периода 1965–1974 г. възлиза на стойност 267,7 млн. дол. (Дмитриевская, 1992: 8).
 33. Тези опасения имат известно основание, тъй като в периода между 1964 и 1967 г. има намаление на японо-китайската търговия. През 1964 г. намалението е с 126,2%, през 1965 г. – 51,3%, през 1966 г. – 32,3%, през 1967 г. – 10,2% (Yi, 2002: 659). Това обаче се дължи предимно на „културната революция“ в КНР и търговските условия от страна на Пекин към японските фирми, които създават несигурни и неблагоприятни условия за сътрудничество. Японският икономически интерес към КНР е изключително силен, тъй като тя представлява огромен пазар за японска продукция и евтин източник на природни суровини.

ЛИТЕРАТУРА

- Дмитриевская, Н. П. (1992). *Япония и Южная Корея: партнеры и соперники*. Москва: Наука.
- Шипаев, В. И. (1981). *Япония и Южная Корея*. Москва: Наука.
- Бае-хо, Hahn. (1980). Korea-Japan relations in the 1970's. *Asian Survey*, 20, 11, 1087–1097.
- Baerwald, Hans H. (1968). The Diet and the Japan-Korea treaty. *Asian Survey*, 8, 12, 951–959.
- Cho, Soon Sung. (1967). Japan's Two Koreas Policy and the Problems of Korean Unification. *Asian Survey*, 7, 10, 703–725.
- Colbert, Evelyn. (1986). Japan and the Republic of Korea: Yesterday, Today and Tomorrow. *Asian Survey*, 26, 3, 273–291.
- Dionisopoulos, P. Allan. (1957). Japanese-Korean Relations: A Dilemma in the Anti-Communist World. *Midwest Journal of Political Science*, 1, 1, 60–76.
- Gilliland, Clarence Vosburgh. (1920). Japan and Korea since 1910. *Annual Publication of the Historical Society of Southern California*, 11, 3, 47–57.
- Hubert, Homer B. Japan in Korea. *The Journal of International Relations*, 10, 3, 270–277.
- Kimura, Mitsuhiro. (1995). The Economics of Japanese Militarism in Korea, 1910–1939. *The Economic History Review, New Series*, 48, 3, 555–574.
- Ko, Seung K. (1977). North Korea's relations with Japan since Détente. *Pacific Affairs*, 50, 1, 31–44.

JAPAN'S POLICY TO ROK AND THE NORMALIZATION OF THEIR RELATIONS IN 1965

Abstract. The geographic proximity designates a constant historical and cultural interaction between Japan and Korea but despite the natural commitment, their bilateral relations are filled with tension and negativism. Bilateral conflicts are rooted in the militarism and the policy of conquer of the Japanese government towards Korea in the end of XIX and the beginning of the XX century. Problems succeeding the Second World War and the change in the superpowers' interests (USA and USSR) in the Cold war era, which resulted in creating two separate countries on the Korean peninsula, additionally aggravate Japanese-Korean relations. Although Japan and the Republic of Korea have been incorporated in a Western military, political and economic block through their treaties with USA (Japan-U.S. security treaty of 1951 and the Treaty of mutual security between the Republic of Korea and USA of 1953) the two countries have not succeeded in regulating their bilateral relations until 1965.

It is due to a great number of problems like their reciprocal compensation claims (for the Japanese property in Korea and for the damages caused by the Japanese

occupation in Korea), the indistinct status of the Korean population in Japan, the unilateral introducing of the so called „Rhee line“ in 1952, the advent of the territorial dispute for the Takeshima islands, the Japanese seikei bunri policy which allows Japan to sustain political relations only with ROC, but at the same time - economic relations with both ROK and KPDR, the presence of a strong opposition within the social and political circles both in Japan and ROK.

In the beginning of the 60's some factors have occurred that advantaged the Japan-ROK rapprochement. One of the most essential factors is the replacement of the government of Singman Rhee with Park Chong Hee who aims at the modernization and industrialization of the country through the help of Japan that has become an economic leader in the Western world. In Japan the Sato government also has stronger interpolitical support in LDP and has been stimulated by the Japanese business circles that have started to accomplish economic and technological exchange with their Korean partners years before signing a peace treaty. The outside pressure from USA, that needs stable alliance within the democratic powers in Asia-Pacific region, also assists for regulating Japan-ROK relations. USA strives for a tight control over the Japan's expanding economic cooperation with USSR, PRC and KPDR.

After many years of negotiating Japan and ROK sign a Treaty of Basic relations on 22 of June, 1965, as well as series of agreements about their property and claims, the status of the Korean population in Japan, cooperation in the sphere of trade, culture and fishing. In spite of different interpretations of some treaty articles, dissatisfaction from a part of the opposition in both countries and the fact that the territorial dispute has been unresolved, Japan succeed in restoring diplomatic relations with ROK, in regulating many problems of a mutual interest and in establishing an effective economic cooperation with the South Korea's government. Japan has become one of the most considerable partners for ROK displacing the West European and Asian competitors and to extent degree has contributed to the accomplishment of the national economic plans of the Park's government.

Despite the negative reaction from Moscow, Beijing and Pyongyang regulating bilateral relations with ROK is an essential success for the Japanese diplomacy in the 60's because of the strategic and economic importance of ROK in East Asia. The methods of the economic diplomacy helped Japan to maintain a stable military and political alliance with USA and an attachment to the democratic values and to sustain fruitful economic contacts with USSR, PRC and KPDR. The economic growth and the increasing political influence of Tokyo in the region stimulated all countries regardless of the political and ideological contradictions to seek Japan's cooperation. The versatility and balance in the foreign policy allow Tokyo to accomplish the national priorities like regulating relations with ROK and to become a considerable factor for the security and power balance in East Asia.

Boryana Miteva, PhD Student

✉ Sofia University „St. Kliment Ohridski“
15, Tsar Osvoboditel Blvd.
1504, Sofia, Bulgaria
E-mail: boryana.miteva@gmail.com